

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Svensk Kärnbränslehantering AB
Box 5864
102 40 STOCKHOLM**Program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall, inklusive samhällsforskning, Fud-program 2004**

Regeringens beslut

Regeringen finner att Svensk Kärnbränslehantering AB:s Program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall, inklusive samhällsforskning, Fud-program 2004, uppfyller de krav som ställs i 12 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet (kärntekniklagen).

Ärendet

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) överlämnade i september 2004 till Statens kärnkraftinspektion (SKI) ett program för forskning, utveckling och demonstration av metoder för hantering och slutförvaring av kärnavfall, inklusive samhällsforskning, Fud-program 2004. Programmet har upprättats på de svenska reaktorinnehavarnas vägnar enligt vad som anges i 12 § kärntekniklagen.

Fud-program 2004 utgör det nionde programmet som har upprättats enligt 12 § kärntekniklagen. Tidigare program har upprättats 1986, 1989, 1992, 1994 (begärd komplettering av 1992 års program), 1995, 1998, 2000 (begärd komplettering av 1998 års program) och 2001. Regeringens senaste beslut med anledning av SKB:s Fud-program fattades den 12 december 2002 (dnr M2002/1287/Mk och M2002/2317/Mk).

I enlighet med 26 § förordningen (1984:14) om kärnteknisk verksamhet har SKI den 30 juni 2005 inkommit till regeringen med ett eget yttrande över SKB:s redovisningar. Yttrandet har föregåtts av ett omfattande remissförfarande innefattande bland annat Statens strålskyddsinstitut (SSI). En gransknings-PM (SKI Rapport 05:31) samt de fullständiga remissvaren och en sammanställning av dessa har bifogats yttrandet.

Statens råd för kärnavfallsfrågor – KASAM har i enlighet med regeringens beslut den 27 maj 1992 (dir. 1992:72) utfört en fristående granskning av det material som SKB redovisat. KASAM:s betänkande (Kärnavfall – barriärerna, biosfären och samhället, SOU 2005:47) redovisades den 20 juni 2005.

SKB har därefter beretts tillfälle att lämna synpunkter på yttrandena. SKB:s synpunkter inkom den 30 september 2005.

Skälen för regeringens beslut

Allmänt om villkor enligt 12 § kärntekniklagen

Enligt 12 § kärntekniklagen skall den som har tillstånd att inneha eller driva en kärnkraftsreaktor i samråd med övriga reaktorinnehavare upprätta eller låta upprätta ett program för den allsidiga forsknings- och utvecklingsverksamhet som krävs för att på ett säkert sätt hantera och slutförvara i verksamheten uppkommet kärnavfall eller däri uppkommet kärnämne som inte används på nytt och att på ett säkert sätt avveckla och riva anläggningar i vilka verksamheten inte längre skall bedrivas. Programmet skall vart tredje år sändas till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för att granskas och utvärderas. I samband med granskningen och utvärderingen får sådana villkor ställas upp som behövs avseende den fortsatta forsknings- och utvecklingsverksamheten. Under den granskning som skett av Fud-program 2004 har inte framkommit skäl att ställa upp sådana villkor.

Helhetsbedömning av Fud-program 2004

SKI har funnit att Fud-program 2004 uppfyller de krav som ställs i 12 § kärntekniklagen och att reaktorinnehavarna därmed har uppfyllt de villkor för fortsatt forskning och utveckling som ställs i 11–12 §§ kärntekniklagen. KASAM har kommit till samma slutsats. Regeringen gör samma bedömning.

Ansvar för förslutet slutförvar

Kärntekniklagen innehåller inga bestämmelser om vem som har ansvar för ett slutförvar efter det att det har förslutits av innehavaren. Frågan har emellertid belysts i den proposition, Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige (prop. 1997/98:145), till riksdagen där regeringen föreslog att Sverige skulle tillträda konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall (avfallskonventionen). I denna proposition uttalade regeringen (s. 381) att det ligger i sakens natur att staten har det yttersta ansvaret för att verksamheten, som den är reglerad i kärntekniklagen, fungerar även på mycket lång sikt. Regeringen erinrade även om att det enligt avfallskonventionen är staten som har det övergripande ansvaret för att se till att en säker hantering av det använda kärnbränslet kommer

till stånd. Regeringen fann dock inte anledning att ytterligare reglera denna fråga i kärntekniklagen (s. 382).

Frågan om ansvar för det förslutna slutförvaret har tagits upp vid flera tillfällen i samband med de pågående undersökningarna för att finna en lämplig plats för slutförvaret. Östhammars och Oskarshamns kommuner har i sina remissyttranden över Fud-program 2004 pekat på att ett förtydligande behövs i frågan. SKI har i sitt yttrande uttalat att regeringen bör uttala sin syn på hur ett tydliggörande kan åstadkommas.

Regeringen förstår den oro som platsvalskommunerna ger uttryck för och överväger att återkomma till riksdagen med förslag till förtydligande om statens ansvar efter att slutförvaret förslutits.

Handlingsplan

I regeringsbeslutet angående Fud-program 2001 angav regeringen att en genomarbetad tidsplan med ingående handlingsplan för hur SKB skall uppnå målet för en säker slutförvaring av kärnavfallet är en förutsättning för att tillgodose allmänhetens, myndigheternas och övriga berördas behov av information i och med att slutförvarsprogrammet nu kommit in i ett platsundersökningsskede.

SKB har i Fud-program 2004 tagit fram en handlingsplan. I mars 2005 offentliggjorde SKB vissa ändringar och kompletteringar av handlingsplanen. Den reviderade handlingsplanen utgör enligt både SKI, SSI och KASAM en god ansats till en systematisk beskrivning av SKB:s tidsplaner och för hur olika delar av SKB:s program är beroende av varandra. Myndigheterna gör dock bedömningen att handlingsplanen kan, och bör, utvecklas vidare. Regeringen förutsätter att SKB i dialog med berörda myndigheter och kommuner fortsätter att utveckla och förbättra handlingsplanen.

Rivning

I Fud-program 2004 anger SKB att tidsplanen för rivning av de svenska kärnkraftverken inte är fastlagd. Kraftföretagen bedömer att drifttiden för reaktorerna kan komma att uppgå till 60 år eller mer. SKB:s planering och kostnadsuppskattning bygger på att reaktorerna drivs i 40 år för att därefter rivs så snart som möjligt.

I och med regeringens beslut att driften av den andra av de två reaktorerna vid Barsebäck skulle upphöra den 31 maj 2005 har frågan om rivning av kärnkraftsanläggningar fått ökad aktualitet.

SKI anger i sitt yttrande att SKB och de enskilda tillståndshavarna för kärnkraftverken bör klarlägga hur ansvaret fördelas såväl när det gäller val av metoder för rivning och avfallshantering som för kostnadsberäkningar. SKB bör även intensifiera arbetet med rivningsfrågor och pre-

sentera resultatet i Fud-program 2007. Detta arbete bör bedrivas med beaktande av de avvecklingsplaner som reaktorinnehavarna är skyldiga att ta fram, t.ex. med avseende på analys av kompetens i rivningsfrågor samt anläggningarnas status och aktivitetsinnehåll. SKI och SSI anger att SKB och reaktorinnehavarna även bör utreda om vissa delar av rivningsarbetet kan tidigareläggas samt att SKB bör utreda vilken kortaste tid som krävs för att en tillståndsprocess för slutförvaring av rivningsavfall kan påbörjas. SSI pekar i sitt yttrande på att SKB i kommande Fud-program bör redovisa hur de stora volymer lågaktivt avfall som uppstår i samband med rivning avses att tas om hand, eventuellt genom markförvaring. KASAM pekar på att rivningsfrågorna kräver ökad uppmärksamhet. Regeringen delar myndigheternas bedömningar.

Låg- och medelaktivt avfall

I sitt remissyttrande gör SSI bedömningen att utformningen av ett slutförvar för det långlivade låg- och medelaktiva avfallet bör förtydligas i forskningsprogrammet och att en sådan beskrivning bör framgå av Fud-program 2007. SKI delar den bedömningen och håller också med SSI om att långtidslagring av avfall i avvaktan på ett slutförvar i möjligaste mån bör undvikas. Som en följd av detta gör myndigheterna bedömningen att SKB bör se över skälen till att vänta med ett slutförvar för långlivat avfall tills merparten av alla kraftverk har rivits. Regeringen gör samma bedömning.

Samhällsforskning

En nyhet i Fud-program 2004 är att SKB införlivat samhällsforskning i sitt program. Önskemål om en sådan utvidgning av programmet fördes fram av flera kommuner redan under remissbehandlingen av Fud-program 2001. KASAM uttalar sig positivt om det nya inslaget i SKB:s program.

Regeringen ser liksom SKI fördelar med att samhällsforskning införlivats i programmet. Resultaten från forskningen borde vara användbara för intressenterna i pågående och framtida samrådsprocess. Dock efterlyser SKI, liksom flera remissinstanser, en redovisning av hur resultatet från programmet för samhällsforskning skall användas i MKB-processen och även komma andra programområden inom SKB till godo. SKI konstaterar att begränsade insatser kommer att ägnas åt området omvärldsförändringar i SKB:s program för samhällsforskning. Detta område borde ha förtjänat något större uppmärksamhet och omfattning, speciellt med tanke på den diskussion som pågår i internationella fora beträffande etablering av internationella slutförvar. Regeringen delar SKI:s bedömning.

Alternativa metoder

Som regeringen tidigare påpekat, senast i regeringsbeslutet den 12 december 2002, bör SKB fortsätta att bevaka teknikutvecklingen när det

gäller olika alternativ för omhändertagande av kärnavfall inom ramen för Fud-programmen. SKI och SSI pekar i sina yttranden på att SKB bör förtydliga redovisningen av alternativa metoder inför miljöbalksprövningen. En jämförelse med KBS-3-metoden bör göras som bl.a. utnyttjar säkerhetsanalytisk metodik. Regeringen gör samma bedömning.

Övriga frågor

Regeringen utgår från att SKB noga överväger de övriga påpekanden som såväl SKI, SSI och KASAM som andra instanser gjort vid granskningen av Fud-program 2004.

På regeringens vägnar

Lena Sommestad

Ansi Gerhardsson

Kopia till

Statsrådsberedningen
Finansdepartementet
Näringsdepartementet
Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI
Länsstyrelsen i Uppsala län
Vetenskapsrådet
Stockholms universitet (Pereira - Mörner)
Uppsala universitet
Linköpings universitet, tekniska fakulteten
Göteborgs universitet
Umeå universitet
Luleå tekniska universitet
Naturvårdsverket
Kemikalieinspektionen
Statens strålskyddsinstitut
Statens kärnkraftinspektion
Statens råd för kärnavfallsfrågor, KASAM
Statens geotekniska institut

Boverket
Statens energimyndighet
Arbetsmiljöverket
Sveriges geologiska undersökning
Vattenfall AB
Östhammars kommun
Oskarshamns kommun
AB SVAFO
Avfallskedjan och Oss
Avfallskedjans förening
Barsebäck Kraft AB
Beredningsstyrelsen, Danmark
E-ON Kärnkraft Sverige AB
E-ON Sverige AB
Folkkampanjen mot kärnkraft-kärnvapen
Forsmarks Kraftgrupp AB
Kärnkraftskommunernas samarbetsorgan, KSO
Lokala säkerhetsnämnden vid de kärntekniska anläggningarna i Forsmark

Lokala säkerhetsnämnden vid Ringhals kärnkraftverk
Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning
Miljörörelsens kärnavfallssekretariat
OKG AB
Riksdagens upplysningstjänst
Ringhals AB
Statens strålevern, Norge
Studsvik Nuclear AB
STUK, Finland
Svenska IAEA-delegationen
Svenska OECD-delegationen